

УДК 344.1:004.76

DOI: 10.33663/1563-3349-2026-99-367

ISSN 1563-3349

О. М. СТОЙКО

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російських військ у 2022 році актуалізувало необхідність швидкого доступу до документів та органів публічної влади незалежно від місця перебування для багатьох громадян України, що сприяло пришвидшенню темпів цифровізації країни. Нині у парламенті триває робота над удосконаленням законодавства, що регулює цифрову сферу для посилення обороноздатності держави, виконання вимог для набуття членства у Євросоюзі та гарантування прав людини. Проаналізовано проекти законів про цифрову доступність, про захист персональних даних, про заборону використання ворожих програмних продуктів, про посилення відповідальності за електронно-комунікаційне шахрайство і сприяння шахрайству шляхом інформаційного поширення, про регулювання діяльності платформ спільного доступу до інформації

Ключові слова: права людини, цифровізація, інформаційно-комунікаційні технології, свобода слова, спостереження, медіа, євроінтеграція, війна.

Stoiko Olena. Digital technologies in the context of human rights protection under martial law

The full-scale invasion by Russian troops in 2022 highlighted the need for many Ukrainian citizens to have quick access to documents and public authorities regardless of their location, which helped accelerate the country's digitalisation. Parliament is currently working on improving legislation governing the digital sphere to strengthen the state's defence capabilities, meet the requirements for EU membership and guarantee human rights. Draft laws on digital accessibility, personal data protection, prohibition of the use of hostile software products, strengthening responsibility for electronic communication fraud and facilitating fraud through the dissemination of information, and regulation of shared access platforms have been analysed.

Key words: human rights, digitalisation, information and communication technologies, freedom of speech, surveillance, media, European integration, war.

© СТОЙКО Олена Михайлівна – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України; ORCID: 0000-0002-1021-5270; e-mail: ol_stark@ukr.net

Вступ. Швидкий розвиток нових цифрових технологій сприяв трансформації цілої низки сфер людської діяльності, яка супроводжувалася як позитивними, так і негативними наслідками. Широкомасштабне вторгнення російський військ в Україну 24 лютого 2022 року ще контрастніше продемонструвало неоднозначність наслідків технологічного прогресу для людини, зокрема її прав. Накопичений Україною досвід до певної міри буде застосовуватися і в інших країнах, які ще не стикнулися з такими комплексними проблемами.

Виклад основного матеріалу. У контексті використання цифрових технологій для захисту прав людини слід виділити два аспекти: удоступнення низки послуг для громадян завдяки використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та розширення переліку прав людини у зв'язку з дедалі ширшим поширенням і накопиченням інформації про неї.

Розвиток інфраструктури цифрових технологій дав змогу дещо мінімізувати негативні наслідки повномасштабного вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року. Так, завдяки налагодженій діяльності платформи «Дія» було запроваджено низку нових послуг для надання соціальної підтримки громадянам, зокрема «єПідтримка», «єДопомога» тощо. Завдяки «Допомога» вдалося консолідувати можливості країни, міжнародних неурядових організацій та волонтерів у наданні адресної гуманітарної допомоги постраждалим та внутрішньо переміщеним особам під час війни. Вона дає змогу швидко обрати ті заявки на допомогу, які потребують виконання саме зараз, з можливістю фокусувати зусилля на конкретному регіоні або окремому товарі. Платформа має три напрями: грошова допомога від держави («Допомога державна»); отримання та надання волонтерської допомоги («Допомога волонтерська»); виплати від міжнародних організацій («Допомога міжнародна»). На платформі можна дізнатися, як отримати гроші від держави, залишити заявку на допомогу або запропонувати підтримати інших у забезпеченні продуктами, одягом, ліками тощо.

У 2023 році за участі України, ЄС та понад 40 країн було створено Міжнародний реєстр збитків від агресії РФ (RD4U), який приймає заяви від громадян, бізнесу та держави щодо втрат, завданих війною [1]. Створений під егідою Ради Європи, Реєстр має чітко визначений мандат, який обмежується прийманням заяв і пов'я-

заних із ними доказів, а також реєстрацією заяв відповідно до встановлених правил. Реєстр збитків для України є першим компонентом міжнародного компенсаційного механізму для України. Наступним етапом у межах цього механізму є створення міжнародної Компенсаційної комісії для України, яка відповідатиме за розгляд і ухвалення рішень щодо заяв, зареєстрованих Реєстром. Конвенцію про створення Компенсаційної комісії для України вже підписали 35 держав та Європейський Союз, що є важливим кроком на шляху до її створення. Станом на початок 2026 року Реєстр збитків для України отримав 100 000 заяв, поданих фізичними особами щодо компенсації шкоди, збитків або шкоди здоров'ю, завданих агресією російської федерації проти України [2]. На початку лютого цього року Реєстр відкрив нову категорію заяв А1.2, що стосується вимушеного переміщення за межі України внаслідок російської агресії [3]. Це дає змогу подати заяву про компенсацію особам, які з 24 лютого 2022 року були змушені залишити своє житло або місце постійного проживання в Україні, виїхали за її межі або які не можуть повернутися.

Водночас виникла гостра потреба захистити інформаційний простір держави від можливих актів агресії, що передбачало обмеження деяких прав людини, насамперед свободи слова, та доступу до інформації. Так, у 2022 році Кримінальний кодекс України було доповнено злочином про виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників, а також представлення цієї збройної агресії як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали цю збройну агресію, розпочату у 2014 році, а також представників окупаційної адміністрації, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, а також виготовлення та поширення відповідних матеріалів (ст. 426-2) [4].

Того ж 2022 року було повністю обмежено доступ до онлайн-сервісів Публічної кадастрової карти [5], тобто приватним особам практично неможливо дізнатися онлайн офіційну інформацію – ні про кадастровий номер, ні про розташування, ні про власника земельної ділянки чи нерухомість на ній. З листопада 2025 року обмежено доступ до відомостей низки електронних реєстрів у

частині інформації (відомостей) [6] для підвищення безпеки діяльності оборонних підприємств, шляхом обмеження можливості отримання вільного, безперешкодного доступу до відомостей реєстрів про оборонні підприємства, їхні види діяльності, місцезнаходження та тимчасового обмеження такого доступу до місцезнаходження об'єктів нерухомого майна, які належать таким підприємствам, та відомостей щодо об'єктів інтелектуальної власності, пов'язаних зі сферами національної безпеки і оборони. Критики з боку неурядових організацій вважають, що закон: суттєво звужує та обмежує доступ до інформації не лише для потенційних покупців нерухомих об'єктів та земельних об'єктів; ускладнює викриття корупційних правопорушень; ускладнює роботу нотаріату, арбітражних керуючих та інших фахівців у сферах, де потрібно опрацьовувати та зіставляти дані про власників нерухомого майна і закликали ветоувати закон [7]. На їх переконання, йдеться не так про безпекові питання, як про створення корупційної ніші для недобросовісних політиків та бізнесу.

Водночас було посилено деякі гарантії діяльності представників медіа, зокрема щодо їх доступу до засідань комітетів парламенту, безперешкодного відвідування приміщення суб'єктів владних повноважень, відкритих заходів, що ними проводяться, присутності на заходах, що проводяться у режимі відеоконференції, та особистої зустрічі у розумні строки їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством [8].

У листопаді 2025 року Єврокомісія представила Звіт про розширення ЄС – 2025, що оцінює євроінтеграційний прогрес України та містить рекомендації, спрямовані на посилення готовності по всіх переговорних кластерах [9]. У контексті інформаційних технологій та прав людини у ньому відзначалося, що Україна не досягла прогресу та повинна продовжити роботу над законодавчою реформою сфери персональних даних і створенням спроможного регулятора. Що стосується використання систем розпізнавання облич та інших інтрузивних технологій, то це має узгоджуватися з європейськими стандартами у сфері захисту персональних даних та конфіденційності. Хоча Єврокомісія із розумінням поставилася до необхідності вжиття заходів для обмеження доступу до Інтернет-ресурсів з міркувань національної безпеки під час воєнного стану, однак відзначила, що не містять достатніх правових гарантій. Зокрема,

для усунення загроз зловживань з боку органів влади необхідно гарантувати прозорість відповідних рішень. У Звіті відзначено, що основним викликом перших повоєнних виборів стане відповідь на дезінформаційні та кіберзагрози, задля протидії яким передусім слід посилювати медіаплюралізм та редакційну незалежність, а також реформувати регулювання політичної реклами.

Отже, цифрові технології в умовах воєнного стану, з одного боку, сприяють гарантуванню прав людини, насамперед завдяки удоступненню низки послуг, а з іншого – вимагають вжиття жорсткіших заходів контролю та захисту інформації задля уникнення порушень і зловживань, забезпечення національної безпеки і суверенітету держави. Нині у парламенті триває робота над удосконаленням законодавства, що регулює цифрову сферу для посилення обороноздатності держави, виконання вимог для набуття членства у Євросоюзі та гарантування прав людини.

Полегшити доступ до цифрових технологій та розширити сферу їх застосування має закон про цифрову доступність. Проектом акта пропонується врегулювати питання сфер застосування вимог цифрової доступності, суб'єктів, на яких поширюватиметься дія цього закону, повноважень компетентного органу щодо забезпечення додержання вимог законодавства про цифрову доступність, моніторингу додержання вимог цифрової доступності тощо [10]. Законопроект пропонує, щоб вимоги цифрової доступності цифрових ресурсів та електронних послуг встановлювалися національним стандартом та були обов'язковими до виконання визначеними суб'єктами під час надання електронних послуг, розміщення електронних документів на цифрових ресурсах, створення (модернізації, модифікації, розвитку), адміністрування та забезпечення функціонування публічних електронних реєстрів, інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем.

Вимоги цифрової доступності пропонується поширити на: публічні електронні реєстри, інформаційні (автоматизовані), електронні комунікаційні та інформаційно-комунікаційні системи, створення (модернізація, модифікація, розвиток), адміністрування та забезпечення функціонування яких (у тому числі за рахунок міжнародної технічної допомоги) спрямовано на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування; електронні

документи та інформація, що розміщується (публікується) на цифрових ресурсах суб'єктів; платіжні застосунки, платіжні пристрої, інформаційні термінали; електронні послуги. Також пропонується передбачити обов'язок суб'єктів публікувати та оновлювати заяву (декларацію) про відповідність вимогам цифрової доступності своїх цифрових ресурсів, а також передбачається проведення моніторингу центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян. Положення законопроекту спрямовані на забезпечення універсального доступу до інформації та послуг, рівні права та можливості для широкого кола користувачів, зокрема осіб з обмеженнями повсякденного функціонування, включаючи осіб з інвалідністю.

Альтернативний проєкт [11] передбачає створення ефективного механізму для забезпечення цифрової доступності електронних інформаційних ресурсів, онлайн-ресурсів та електронних послуг для всіх осіб та/або груп осіб, зокрема осіб з функціональними порушеннями або інвалідністю та з урахуванням необхідності додержання інтересів суб'єктів, на яких буде покладено обов'язок із впровадження заходів щодо забезпечення реалізації вимог цифрової доступності. Проєктом Закону пропонується встановити, що вимоги цифрової доступності цифрових ресурсів та електронних послуг встановлюються національним стандартом та є обов'язковими до виконання рівною мірою як приватними суб'єктами, які надають соціально значущі послуги/товари, так і територіальними громадами, юридичними особами публічного права, саморегульованими організаціями та органами держави (що не передбачено законопроектом №14278). На відміну від попереднього проєкту пропонується обмежити право на безконтрольний та нічим не обґрунтований доступ центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян до будь-якої інформації (документів) суб'єктів надання цифрових ресурсів та електронних послуг – отримання інформації (документів) від таких суб'єктів має обмежуватися виключно питаннями, які досліджуються під час здійснення контролю (проведення перевірок) за забезпеченням цифрової доступності. Реалізація Закону сприятиме забезпеченню універсального доступу до інформації та послуг, рівних прав

та можливостей для широкого кола користувачів, зокрема осіб з обмеженнями повсякденного функціонування, включаючи осіб з інвалідністю.

Оскільки на законодавчому рівні відсутній належний правовий механізм регулювання зобов'язань суб'єктів у сфері аудіовізуальних медіа (крім суб'єктів у сфері аудіальних медіа) забезпечувати доступність програм, так само як відсутній порядок та умови, відповідно до яких останні мали б забезпечити доступність програм, зокрема шляхом забезпечення здійснення субтитрування та/або перекладу жестовою мовою програм та/або за допомогою аудіодискрипції (тифлокоментування), з використанням простої мови, формату легкого читання чи іншими способами, які забезпечують доступність інформації для осіб з інвалідністю, то у 2025 році у парламенті був зареєстрований відповідний законопроект [12].

Слід згадати й про новий проєкт Цивільного кодексу [13], що зараз розглядається у парламенті, який має за мету систематично оновлювати регулювання приватних відносин з урахуванням цифровізації, транскордонних правових відносин та європейських підходів до захисту цивільних прав.

З 2022 року парламент працює над законом [14], який би забезпечив належний рівень захисту персональних даних в Україні відповідно до оновлених міжнародних стандартів у цій сфері, насамперед стандартів, які передбачаються оновленою Конвенцією Ради Європи про захист фізичних осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Регламентом Європейського союзу 2016/679, взятих в Угодах, ратифікованих Верховною Радою України зобов'язаннях, належного контролю у сфері захисту персональних даних та адекватних відповідно до порушень санкцій.

Відсутність нового законодавства, яке б відповідало сучасним міжнародним стандартам у цій сфері та рівню технологічного розвитку, не тільки призводить до незадовільного рівня захисту конституційного права на повагу до приватного життя в Україні, а й призведе до визнання на міжнародному рівні України як держави, яка не забезпечує належний рівень захисту персональних даних, що збільшує ймовірність відмови інших держав у передачі персональних даних насамперед органам влади України. Це є особливо актуальним в умовах воєнного стану, коли багато українців виїхали за межі країни й потребують захисту, і посилилася необхідність

розробки механізмів для обміну інформацією з метою забезпечення прав українських дітей за межами держави.

Законопроект передбачає: приведення термінології сфери захисту персональних даних у відповідність до нових міжнародних стандартів; деталізацію та зрозуміліше формулювання принципів обробки персональних даних; чіткіше формулювання підстав обробки персональних даних; деталізовані та прозорі вимоги до згоди на обробку персональних даних, які дозволять уникнути зловживань та маніпуляцій; розширення прав суб'єктів персональних даних та механізм їх реалізації; чітке визначення обов'язків контролера і оператора персональних даних; порядок повідомлення про витік персональних даних; інститут відповідальної особи з питань захисту персональних даних, її функціональні обов'язки, вимоги та порядок призначення; врегулювання передачі персональних даних на територію іноземних держав та міжнародних організацій; фінансову відповідальність, адміністративно-господарські санкції, що застосовуються до контролера та/або оператора за порушення права на захист персональних даних, які дозволять забезпечити дієвість закону та виконання його вимог. Також законопроект пропонує: чітку процедуру повідомлення контролерами про витік персональних даних; порядок та підстави обробки персональних даних роботодавцем. Ним визначено: особливості обробки персональних даних в правоохоронних цілях; особливості обробки персональних даних у сфері електронних комунікацій; види та розміри санкцій за порушення законодавства в сфері захисту персональних даних. Особливу увагу приділено окремим питанням, що не врегульовані раніше і потребують вдосконалення – обробка даних померлих осіб, робота з архівними даними, обігу даних у сфері електронних комунікацій, у трудовій та правоохоронній сфері.

На розгляді парламенту перебуває законопроект про інформування особи про використання її даних у публічних електронних реєстрах [15]. Законопроект передбачає встановлення загального обов'язку інформувати правоволодільця про використання реєстрової інформації щодо нього; визначення граничного строку такого інформування (не пізніше п'яти днів з дня доступу); забезпечення здійснення інформування в рамках електронної інформаційної взаємодії між реєстрами. Його автори вважають, що його прийнят-

тя посилить гарантії дотримання прав людини на приватність та захист персональних даних завдяки своєчасному поінформуванню про доступ до відомостей; зменшить ризики неправомірного або надмірного використання реєстрової інформації, підвищивши персональну та інституційну відповідальність користувачів; підвищить довіру громадян до державних електронних сервісів та публічних реєстрів; сприятиме подальшій цифровій трансформації держави на засадах прозорості, підзвітності та людиноцентричності.

У зв'язку з гібридною агресією проти України та активним використанням ворожими суб'єктами програмних продуктів і засобів інформатизації для втручання в діяльність органів державної влади, здійснення деструктивного впливу на інформаційний простір, виникла об'єктивна потреба у законодавчому врегулюванні питань визнання таких продуктів ворожими, запровадження механізмів для заборони їх використання. Однак чинне законодавство не містить чіткого механізму класифікації ворожого програмного забезпечення та процедури заборони на їх використання, порядку ухвалення відповідних рішень тощо. Крім того, не передбачено відкритого доступу до таких переліків для суб'єктів господарювання та органів державної влади, що унеможливує своєчасне інформування про загрози, обмежує прозорість процесу та ускладнює практичне виконання вимог у сфері інформаційної та кібербезпеки. Проект Закону [16] визначає правові та організаційні засади регулювання використання програмних продуктів та засобів інформатизації, які можуть бути використані на шкоду національній безпеці України. Зокрема, проект Закону: встановлює терміни «ворожий програмний продукт» та «ворожий засіб інформатизації»; визначає критерії, за якими програмні продукти та засоби інформатизації класифікуються як ворожі (зокрема, за ознаками бенефіціарного володіння, походження, авторських прав, наявності у відкритих переліках заборонених рішень тощо); закріплює повноваження КМУ щодо затвердження переліків ворожих програмних продуктів і засобів інформатизації; надає право СБУ та НБУ подавати пропозиції щодо включення або виключення продуктів із переліків у межах відповідних сфер нагляду; встановлює заборону на їх закупівлю та застосування органами державної влади, суб'єктами критичної інфраструктури, підприємствами оборонного сектору;

визначає відповідальність у вигляді фінансових санкцій у розмірі 2% від загального річного обороту суб'єкта господарювання у разі порушення вимог щодо заборонених продуктів;

Прийняття закону дозволить: зміцнити національну кібербезпеку шляхом унеможливлення використання програмних продуктів і засобів інформатизації, що становлять загрозу для держави; оперативно реагувати на нові ризики завдяки впровадженню критеріїв визнання продуктів ворожими та гнучкого механізму оновлення відповідних переліків; унеможливити закупівлю та використання критично небезпечного програмного забезпечення і обладнання державними органами, суб'єктами критичної інфраструктури, військовими формуваннями, банківськими установами та учасниками платіжних систем; запровадити прозорий та ефективний порядок формування, ведення та оприлюднення переліків заборонених до використання продуктів; посилити міжвідомчу координацію у сфері кіберзахисту за участю Кабінету Міністрів України, Служби безпеки України, Національного банку України та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; створити законодавчі передумови для формування єдиних переліків ворожих програмних продуктів, засобів інформатизації, відкритого для суб'єктів господарювання та державного сектора.

Нова редакція Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [17] передбачає надання позицій Уповноваженого до проєктів законів та інших нормативно-правових актів, якщо вони впливають на права і свободи людини і громадянина, доступ до інформації з обмеженим доступом, а також до місць, в яких особи утримуються (перебувають) і які вони не можуть покинути за власним бажанням, проведення конфіденційних бесід з особами та отримувати інформацію, документи та інші матеріали, необхідні для реалізації функцій національного превентивного механізму. Додатково пропонується наділити Уповноваженого правами звертатися з пропозицією щодо ратифікації міжнародних договорів у сфері прав людини, сприяти документуванню воєнних злочинів та грубих порушень прав людини, сприяти поверненню громадян України з території держави-агресора та виїзду з тимчасово окупованої території, бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, у тому числі на закритих судових засіданнях, а також звертатися до Верховної Ради України з про-

позицією створення тимчасової слідчої або спеціальної комісії, здійснювати моніторинг додержання прав і свобод людини і громадянина органами державної влади, органами місцевого самоврядування, установами та організаціями незалежно від організаційно-правової форми та форми власності.

Також триває законотворча робота щодо покарання за зловживання інформаційними технологіями. Пройшов друге читання законопроект про кримінальну відповідальність за несанкціоноване втручання, збут або поширення інформації з публічних електронних реєстрів [18]. Законопроект пропонує внести зміни до таких статей Кримінального кодексу: 361 (Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж); 361-1 (Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут); 361-2 (Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації); 362 (Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї); 363 (Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється); 363-1 (Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку); 365-2 (Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги).

Триває робота над посиленням відповідальності за електронно-комунікаційне шахрайство. Відповідний законопроект [19] передбачає внесення зміни до Кримінального кодексу України шляхом доповнення новою статтею 1901 «Електронно-комунікаційне шахрайство», яка передбачає відповідальність за протиправне збирання, зберігання, обробку та використання персональних

даних, інформації, яка містить банківську таємницю, у тому числі індивідуальну облікову інформацію, реквізити платіжного інструмента, платіжної картки, код авторизації, з метою заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою з використанням електронної комунікації та/або технічних засобів електронних комунікацій. Також, Кримінальний кодекс України доповнюється новими статтями 2554 «Створення, керівництво електронно-комунікаційною шахрайською організацією, а також участь у ній» та 2555 «Залучення до участі у електронно-комунікаційній шахрайській організації» із встановленням нової відповідальності за дії таких шахрайських організацій та участь у них. Прийняття закону дасть можливість правоохоронним органам притягати до відповідальності осіб, які вчиняють шахрайські дії з використанням електронної комунікації та/або технічних засобів електронних комунікацій.

Почастішання випадків шахрайства за допомогою сучасних інформаційних технологій стало причиною для ініціювання законопроекту, який встановлює кримінальну відповідальність за інформаційне сприяння шахрайству; посилює відповідальність публічних осіб і медіа, які використовують свої платформи для агітації на користь сумнівних схем; захищає інтереси громадян, які є потенційними жертвами таких інформаційних кампаній; спонукає медіа та публічних осіб до належної перевірки інформації, що поширюється в публічному просторі [20]. Автори законопроекту наполягають, що він не обмежує свободу слова в розумінні ст. 34 Конституції України та ст. 10 Європейської конвенції з прав людини, оскільки не спрямований на заборону критики, вираження оціночних суджень, журналістських розслідувань чи публічної дискусії, а встановлює відповідальність за свідоме, недбале публічне сприяння шахрайству через участь у рекламних, агітаційних або інформаційних кампаніях, які згодом визнаються судом шахрайськими. Автори проекту вважають, що його прийняття дозволить мінімізувати роль публічних осіб у поширенні інформації без її належної перевірки та документального підтвердження її достовірності; посилити правову відповідальність засобів масової інформації, інфлюенсерів, рекламодавців; захистити майнові права громадян, які довіряють публічному

простору; підвищити стандарт інформаційної безпеки та відповідальності в медіапросторі.

З 2024 року на розгляд ВРУ перебуває законопроект про регулювання діяльності платформ спільного доступу до інформації [21], що має за мету регулювання онлайн-платформ та месенджерів, які є джерелом інформації для мільйонів українців і можуть бути пов'язані з державою-агресором. Автори вбачають мету законопроекту в створенні ефективного законодавства, яке б дозволяло забезпечити реалізацію прав на свободу вираження поглядів і одночасно захищало національні інтереси України та права користувачів медіасервісів. Законопроект передбачає: виокремлення провайдерів платформ спільного доступу до інформації, через які поширюється масова інформація, як окремі суб'єкти у сфері медіа через наявність на них сторінок (облікових записів, каналів тощо), через які поширюється масова інформація; обов'язкову присутність в Україні представника такої платформи (представництва, юридичну особу або фізичну особу з довіреністю) для комунікації; розкриття провайдерами платформ спільного доступу структури власності та джерел фінансування на вимогу Національної ради; заборону органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам, а також надавачам фінансових послуг використовувати платформи спільного доступу до інформації з непрозорою структурою власності їх провайдерів та встановлення таких платформ та пов'язаних з ними сервісів на пристрої, які використовуються для службових цілей; визначення засад відповідальності провайдерів платформ спільного доступу до інформації за тими самими правилами, які встановлені Законом України «Про медіа» для провайдерів платформ спільного доступу до відео. Він також передбачає штрафи за невиконання наказів про видалення контенту, які може накласти регулятор ЗМІ, але не надає регулятору повноважень щодо блокування.

До парламенту також внесено законопроект, спрямований на забезпечення ефективного захисту прав людини, підвищення рівня толерантності в суспільстві та наближення національного законодавства до міжнародних стандартів у сфері протидії дискримінації [22]. Законопроектом запропоновано викласти в новій редакції статтю 161 КК України, передбачивши в ній відповідальність за публічні заклики до насильства з мотивів нетерпимості

щодо особи та/або групи осіб за їх ознаками, а також за ті самі дії, поєднані з обманом чи погрозами, а також вчинені службовою особою з використанням службового становища. Запропоновано нову редакцію ст. 300 КК України, яка передбачає розширення переліку матеріалів, заборонених до ввезення, виготовлення, розповсюдження або збуту, шляхом включення до нього не лише творів, а й інших матеріалів, зокрема аудіовізуальних творів, кіно-, відео-, аудіопродукції. Законопроектом уточнено визначення терміна «дискримінація», викладеного в пункті 2 частини першої ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Зокрема, розширено перелік ознак, за якими може вчинятися дискримінація, шляхом додання таких ознак, як сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, стан здоров'я, національне походження, а також конкретизовано зміст дискримінаційної ситуації як такої, що має місце порівняно з іншими особами та/або групами осіб.

У 2024 році була спроба врегулювати відеомоніторинг у публічних місцях для забезпечення безпеки, виявлення та запобігання правопорушенням, а також встановлення осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів або які переховуються [23]. Він одразу викликав критику з боку правозахисників через посягання на приватність, надмірно широку дискрецію державних і муніципальних органів, відсутність контролю за дотриманням законодавства, небезпеку захоплення даних та технічні проблеми власне системи відеомоніторингу [24], і через півтора року був знятий з розгляду.

Висновки. Період воєнного стану відкриває як нові можливості для використання інформаційних технологій для захисту і гарантування прав людини і громадянина, так і несе нові виклики їм. Повномасштабне вторгнення російських військ у 2022 році актуалізувало необхідність швидкого доступу до документів та органів публічної влади незалежно від місця перебування для багатьох громадян України, що сприяло пришвидшенню темпів цифровізації країни. Однак необхідність протистояти ворогу в умовах сучасної гібридної війни змусила владу вжити низку непопулярних кроків, спрямованих на обмеження свободи слова та доступу до певної інформації. Нині Україна все ще перебуває у пошуку балансу між забезпеченням прав людини і громадянина, адаптацією законодавства до вимог Євросоюзу та посиленням

обороздатності країни в умовах стрімкого розвитку цифрових військових технологій.

1. Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи CM/Res(2023)3 про встановлення Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України. URL: <https://rd4u.coe.int/documents/358068/372244/> Резолюція+Комітету+Міністрів+Ради+Європи+про+встановлення+Розширеної+часткової+угоди+про+Реєстр+збитків.pdf/226fb189-d875-f443-bd99-36744d76e9dd?t=1708705840868 **2.** Реєстр збитків для України отримав 100 000 заяв від фізичних осіб, які постраждали внаслідок агресії Росії проти України. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/Реєстр-збитків-для-України-отримав-100-000-заяв-від-фіз> **3.** Реєстр збитків для України відкрив категорію заяв A1.2 щодо вимушеного переміщення за межі України. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/Реєстр-збитків-для-України-відкрив-категорію-за> **4.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції: Закон України від 3 березня 2022 року № 2110-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text> **5.** Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 07.05.2022 № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2022-%D0%BF#Text> **6.** Про внесення змін до Цивільного кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей надання відомостей публічних електронних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, та деяких інших публічних електронних реєстрів: Закон України від 21 серпня 2025 року № 4576-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4576-20#Text> **7.** Закликаємо президента ветоувати закон про обмеження доступу до Реєстру нерухомості. URL: <https://dejure.foundation/zaklykayemo-prezydenta-vetuvaty-zakon-pro-obmezhenya-dostupu-do-reyestru-neruhomosti/> **8.** Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення деяких гарантій діяльності медіа і журналістів та забезпечення права громадян на доступ до інформації: Закон України від 14 січня 2025 року № 4212-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-20#Text> **9.** Ukraine Report 2025. Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood, 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en **10.** Проект Закону про цифрову доступність в Україні № 14278 від 05.12.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59255> **11.** Проект Закону про цифрову доступність цифрових ресурсів та електронних послуг № 14278-1 від 22.12.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59411> **12.** Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення доступності аудіовізуальних медіа-сервісів (крім аудіальних медіа-сервісів) для осіб з інвалідністю № 14202 від 11.11.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/58699> **13.** Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного).

№ 14394 від 22.01.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>

14. Проект Закону про захист персональних даних № 8153 від 25.10.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40707>

15. Проект Закону про внесення змін до статті 34 Закону України «Про публічні електронні реєстри» щодо інформування правоволоділця про отримання доступу до реєстрової інформації про нього третіми особами №14118 від 13.10.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57600>

16. Проект Закону про заборону використання та розповсюдження ворожих програмних продуктів та ворожих засобів інформатизації №13505 від 18.07.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56784>

17. Проект Закону про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини №13181 від 17.04.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56212>

18. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за несанкціоноване втручання, збут або розповсюдження інформації, що обробляється в публічних електронних реєстрах, та посилення кримінальної відповідальності під час дії воєнного стану за кримінальні правопорушення у сфері використання інформаційно-комунікаційних систем №10242 від 09.11.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/CardByRn?regNum=10242&conv=9>

19. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за електронно-комунікаційне шахрайство № 10190 від 25.10.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43047>

20. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за сприяння шахрайству шляхом інформаційного поширення №13457 від 08.07.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56736>

21. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності платформ спільного доступу до інформації, через які поширюється масова інформація 11115 від 25.03.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43884>

22. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо боротьби з проявами дискримінації № 13597 від 04.08.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56933>

23. Проект Закону про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки №11031 від 20.02.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43733>

24. Законопроект про відеомоніторинг: захист публічної безпеки чи ліцензія на масове стеження? URL: <https://dslua.org/publications/zakonoproiekt-pro-videomonitorynh-zakhyst-publichnoi-bezpeky-chy-litsenzia-na-masove-stezhennia/>

References

1. Rezoliutsiia Komitetu Ministriv Rady Yevropy CM/Res(2023)3 pro vstanovlennia Rozshyrenoi chastkovoï uhody pro Reiestr zbytkiv, zavdanykh ahresiieu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. URL: <https://rd4u.coe.int/documents/358068/372244/Резолюція+Комітету+Міністрів+Ради+Європи+про+встановлення+Розширеної+часткової+угоди+про+Реєстр+збитків>

pdf/226fb189-d875-f443-bd99-36744d76e9dd?t=1708705840868 2. Reiestr zbytkiv dlia Ukrainy otrymav 100 000 zaiav vid fizychnykh osib, yaki postrazhdaly vnaslidok ahresii Rosii proty Ukrainy. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/> Reiestr-zbytkiv-dlia-Ukrainy-otrymav-100-000-zaiav-vid-fiz 3. Reiestr zbytkiv dlia Ukrainy vidkryv katehoriu zaiav A1.2 shchodo vymushenoho peremishchennia za mezhi Ukrainy. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/Рестр-збитків-для-України-відкрив-категорію-за> 4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti za vyhotovlennia ta poshyrennia zaboronenoї informatsiinoї produktsii; Zakon Ukrainy vid 3 bereznia 2022 roku № 2110-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text> 5. Deiaki pytannia vedennia ta funktsionuvannia Derzhavnogo zemelnogo kadastru v umovakh voiennoho stanu: Postanova KМУ vid 07.05.2022 № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2022-%D0%BF#Text> 6. Pro vnesennia zmin do Tsyvilnogo kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti nadannia vidomosti publicnykh elektronnykh reiestriv, derzhatelem yakykh ye Ministerstvo yustytzii Ukrainy, ta deiakykh inshykh publicnykh elektronnykh reiestriv: Zakon Ukrainy vid 21 serpnia 2025 roku № 4576-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4576-20#Text> 7. Zaklykaiemo prezidenta vetuvaty zakon pro obmezhenia dostupu do Reiestru nerukhomosti. URL: <https://dejure.foundation/zaklykayemo-prezydenta-vetuvaty-zakon-pro-obmezhennya-dostupu-do-reiestru-nerukhomosti/> 8. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo posylennia deiakykh harantii diialnosti media i zhurnalistiv ta zabezpechennia prava hromadian na dostup do informatsii: Zakon Ukrainy vid 14 sichnia 2025 roku № 4212-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-20#Text> 9. Ukraine Report 2025. Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood, 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en 10. Proekt Zakonu pro tsyfrovu dostupnist v Ukraini №14278 vid 05.12.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59255> 11. Proekt Zakonu pro tsyfrovu dostupnist tsyfrovyykh resursiv ta elektronnykh posluh № 14278-1 vid 22.12.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59411> 12. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia dostupnosti audiovizualnykh media-servisiv (krim audialnykh media-servisiv) dlia osib z invalidnistiu № 14202 vid 11.11.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/58699> 13. Proekt Tsyvilnogo kodeksu Ukrainy (Kodeksu prava pryvatnogo). № 14394 vid 22.01.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528> 14. Proekt Zakonu pro zakhyst personalnykh danykh №8153 vid 25.10.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40707> 15. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do statii 34 Zakonu Ukrainy «Pro publichni elektronni reiestry» shchodo informuvannia pravovoliditsia pro otrymannia dostupu do reiestrovoi informatsii pro noho tretimy osobamy № 14118 vid 13.10.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57600> 16. Proekt Zakonu pro zaboronu vykorystannia ta rozpovsiudzhennia vorozhykh prohramnykh produktiv ta

vorozhykh zasobiv informatyzatsii № 13505 vid 18.07.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56784> 17. Proekt Zakonu pro Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny № 13181 vid 17.04.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56212> 18. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za nesanktsionovane vtruchannia, zbut abo rozpovsiudzhennia informatsii, shcho obrobliaietsia v publichnykh elektronnykh reiestrah, ta posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti pid chas dii voiennoho stanu za kryminalni pravoporushennia u sferi vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh system № 10242 vid 09.11.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/CardByRn?regNum=10242&conv=9> 19. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo vstanovlennia vidpovidalnosti za elektronno-komunikatsiine shakhraistvo № 10190 vid 25.10.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43047> 20. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo kryminalnoi vidpovidalnosti za spriannia shakhraistvu shliakhom informatsiinoho poshyrennia № 13457 vid 08.07.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56736> 21. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiaknykh zakoniv Ukrainy shchodo rehuliuвання diialnosti platform spilnoho dostupu do informatsii, cherez yaki poshyriuetsia masova informatsiia 11115 vid 25.03.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43884> 22. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo borotby z proiavamy dyskryminatsii № 13597 vid 04.08.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56933> 23. Proekt Zakonu pro yedynu systemu videomonitorynhu stanu publichnoi bezpeky №11031 vid 20.02.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43733> 24. Zakonoproiekt pro videomonitorynh: zakhyst publichnoi bezpeky chy litsenziia na masove stezhennia? URL: <https://dslua.org/publications/zakonoproiekt-pro-videomonitorynh-zakhyst-publichnoi-bezpeky-chy-litsenziia-na-masove-stezhennia/>

Stoiko Olena. Digital technologies in the context of human rights protection under martial law

The full-scale invasion by Russian troops in 2022 highlighted the need for many Ukrainian citizens to have quick access to documents and public authorities regardless of their location, which helped accelerate the pace of digitalisation in the country. A number of new services were introduced to provide social support to citizens, including eSupport and eAssistance, and a Register of Damage for Ukraine (RD4U) was created. However, the need to confront the enemy in the context of modern hybrid warfare has forced the authorities to take a number of unpopular steps aimed at restricting freedom of speech and access to certain information, including a number of electronic registers.

Parliament is currently working on improving legislation regulating the digital sphere in order to strengthen the state's defence capabilities, meet the requirements for EU membership and guarantee human rights. Draft laws on digital accessibility, personal data protection, the prohibition of the use of hostile software products, increased liability for electronic communications fraud and the facilitation of fraud through the dissemination of information, and the regulation of shared information access platforms have been analysed.

It has been proven that Ukraine is still searching for a balance between ensuring human and civil rights, adapting legislation to EU requirements, and strengthening the country's defence capabilities amid the rapid development of digital military technologies.

Key words: human rights, digitalisation, information and communication technologies, freedom of speech, surveillance, media, European integration, war.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 05.02.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.02.2026 р.

Дата публікації: 03.03.2026 р.